

Econ1220 Høsten 2011

Forelesning 20 september

Effektivitet og fordeling

Hilde Bojer

hilde.bojer@econ.uio.no

folk.uio.no/hbojer

Treffetid: Etter avtale (mangler kontor)

20. september 2011

Innledning

Samfunnets velferdsfunksjon

- Utilitarismen

- Nyttefunksjon og marginalnytte

- Bergson-Samuelson velferdsfunksjon

Kritikk av velferdismen. Rawls

Effektivitet og fordeling

Feil inntektsfordeling?

3

Blant økonomer:

enighet om Paretoprinsippet
som definisjon på effektivitet

Enighet om at effektivitet er ønskelig

og om når FK markedet er effektivt og når det ikke er effektivt.

MEN: det er ikke enighet om marked og inntektsfordeling

Et politisk (ideologisk) emne som ikke kan analyseres vitenskapelig

Det er også de som mener at markedet fordeler inntekt rettferdig

Feil inntektsfordeling?

3

Blant økonomer:

enighet om Paretoprinsippet
som definisjon på effektivitet

Enighet om at effektivitet er ønskelig

og om når FK markedet er effektivt og når det ikke er effektivt.

MEN: det er ikke enighet om marked og inntektsfordeling

Et politisk (ideologisk) emne som ikke kan analyseres vitenskapelig

Det er også de som mener at markedet fordeler inntekt rettferdig

Feil inntektsfordeling?

3

Blant økonomer:

enighet om Paretoprinsippet
som definisjon på effektivitet

Enighet om at effektivitet er ønskelig
og om når FK markedet er effektivt og når det ikke er effektivt.

MEN: det er ikke enighet om marked og inntektsfordeling

Et politisk (ideologisk) emne som ikke kan analyseres vitenskapelig
Det er også de som mener at markedet fordeler inntekt rettferdig

Feil inntektsfordeling?

3

Blant økonomer:

enighet om Paretoprinsippet
som definisjon på effektivitet

Enighet om at effektivitet er ønskelig

og om når FK markedet er effektivt og når det ikke er effektivt.

MEN: det er ikke enighet om marked og inntektsfordeling

Et politisk (ideologisk) emne som ikke kan analyseres vitenskapelig

Det er også de som mener at markedet fordeler inntekt rettferdig

Samfunnets velferdsfunksjon

4

Økonomer har derfor utviklet et redskap for å framstille ulike holdninger

til fordeling:

Samfunnets velferdsfunksjon

(Social welfare function: SWF)

Samfunnets velferdsfunksjon

4

Økonomer har derfor utviklet et redskap for å framstille ulike holdninger

til fordeling:

Samfunnets velferdsfunksjon

(Social welfare function: SWF)

Samfunnets velferdsfunksjon

5

Velferdsfunksjonen utledes av de individuelle nyttefunksjonene, som igjen bestemmes av preferansene til hver enkelt (konsumentsuvereniteten)

Teorien er inspirert av utilitarismen:

Det overordnede mål for all politikk er størst mulig lykke for flest mulig

(J. Bentham)

Samfunnets velferdsfunksjon

5

Velferdsfunksjonen utledes av de individuelle nyttefunksjonene, som igjen bestemmes av preferansene til hver enkelt (konsumentsuvereniteten)

Teorien er inspirert av utilitarismen:

Det overordnede mål for all politikk er størst mulig lykke for flest mulig

(J. Bentham)

Utilitarismen

6

Utilitarisme: av latin utilis = nyttig

Mer presist: en utilitarist mener godene i samfunnet skal fordeles slik at

summen av alle de individuelle nyttene blir størst mulig

Matematisk: Maksimer $U_1 + U_2 + U_3 + \dots + U_n$

i et samfunn med n personer.

En utilitaristisk velferdsfunksjon

Dette er matematisk lik problemet maksimering under bibetingelse:

Bibetingelsene er begrensede ressurser

Utilitarismen

6

Utilitarisme: av latin utilis = nyttig

Mer presist: en utilitarist mener godene i samfunnet skal fordeles slik at

summen av alle de individuelle nyttene blir størst mulig

Matematisk: Maksimer $U_1 + U_2 + U_3 + \dots + U_n$

i et samfunn med n personer.

En utilitaristisk velferdsfunksjon

Dette er matematisk lik problemet maksimering under bibetingelse:

Bibetingelsene er begrensede ressurser

Utilitarismen

6

Utilitarisme: av latin utilis = nyttig

Mer presist: en utilitarist mener godene i samfunnet skal fordeles slik at

summen av alle de individuelle nyttene blir størst mulig

Matematisk: Maksimer $U_1 + U_2 + U_3 + \dots + U_n$

i et samfunn med n personer.

En utilitaristisk velferdsfunksjon

Dette er matematisk lik problemet maksimering under bibetingelse:

Bibetingelsene er begrensede ressurser

Utilitarismen

6

Utilitarisme: av latin utilis = nyttig

Mer presist: en utilitarist mener godene i samfunnet skal fordeles slik at

summen av alle de individuelle nyttene blir størst mulig

Matematisk: Maksimer $U_1 + U_2 + U_3 + \dots + U_n$

i et samfunn med n personer.

En utilitaristisk velferdsfunksjon

Dette er matematisk lik problemet maksimering under bibetingelse:

Bibetingelsene er begrensede ressurser

Utilitarismen

6

Utilitarisme: av latin utilis = nyttig

Mer presist: en utilitarist mener godene i samfunnet skal fordeles slik at

summen av alle de individuelle nyttene blir størst mulig

Matematisk: Maksimer $U_1 + U_2 + U_3 + \dots + U_n$

i et samfunn med n personer.

En utilitaristisk velferdsfunksjon

Dette er matematisk lik problemet maksimering under bibetingelse:

Bibetingelsene er begrensede ressurser

Utilitarismen

7

Staten kan (heldigvis?!) ikke fordele eller tilordne nytte/velferd direkte til den enkelte.

Vi studerer fordelingen av økonomiske goder,
forenklet: inntekt

og postulerer en sammenheng mellom inntekt og nytte:

nyttefunksjonen

$U(Y)$

Utilitarismen

7

Staten kan (heldigvis?!) ikke fordele eller tilordne nytte/velferd direkte til den enkelte.

Vi studerer fordelingen av økonomiske goder,
forenklet: inntekt

og postulerer en sammenheng mellom inntekt og nytte:

nyttefunksjonen

$U(Y)$

Utilitarismen

7

Staten kan (heldigvis?!) ikke fordele eller tilordne nytte/velferd direkte til den enkelte.

Vi studerer fordelingen av økonomiske goder,
forenklet: inntekt

og postulerer en sammenheng mellom inntekt og nytte:

nyttefunksjonen

$U(Y)$

Utilitarismen

7

Staten kan (heldigvis?!) ikke fordele eller tilordne nytte/velferd direkte til den enkelte.

Vi studerer fordelingen av økonomiske goder,
forenklet: inntekt

og postulerer en sammenheng mellom inntekt og nytte:

nyttefunksjonen

$U(Y)$

Nyttefunksjonen

8

Nytten øker med inntekten,
men svakere jo større inntekten er.

Marginalnyttten, MU , er derfor positiv men fallende
U og MU varierer med inntekten slik:

Nyttefunksjonen

8

Nytten øker med inntekten,
men svakere jo større inntekten er.

Marginalnytt, MU , er derfor positiv men fallende

U og MU varierer med inntekten slik:

Nyttefunksjonen

8

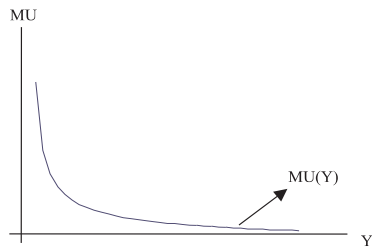
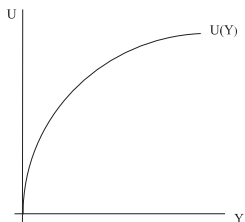
Nytten øker med inntekten,
men svakere jo større inntekten er.

Marginalnytt, MU , er derfor positiv men fallende

U og MU varierer med inntekten slik:

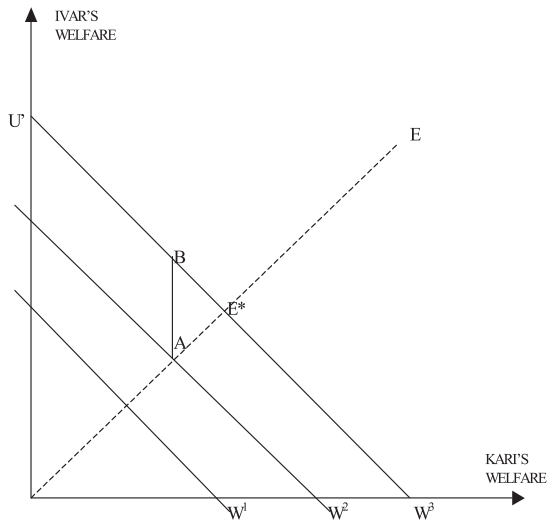
Nyttefunksjonen

9

Her er inntekten kalt Y

Utilitaristisk velferdsfunksjon

Utilitaritisk velferdsfunksjon

11

Egenskaper:

- ▶ Oppfyller Paretoprinsippet
- ▶ Er ulikhetsnøytral
- ▶ Er symmetrisk: den gjør ingen forskjelle mellom Ivar og Kari

Utilitaritisk velferdsfunksjon

11

Egenskaper:

- ▶ Oppfyller Paretoprinsippet
- ▶ Er ulikhetsnøytral
- ▶ Er symmetrisk: den gjør ingen forskjelle mellom Ivar og Kari

Utilitaritisk velferdsfunksjon

11

Egenskaper:

- ▶ Oppfyller Paretoprinsippet
- ▶ Er ulikhetsnøytral
- ▶ Er symmetrisk: den gjør ingen forskjelle mellom Ivar og Kari

Utilitaristisk velferdsfunksjon

12

Utilitarismen oppfattes likevel som økonomisk egalitær

Maksimum velferd hvis alle har den samme marginale nytte

Hvis MU'ene er forskjellige: La oss si at Kari har MU 4 og Ivar har MU 3.

En enhet inntekt overført fra Ivar til Kari vil minske nyttesummen med 3 enheter,
men øke den med 4

Samlet nytte øker med en enhet.

Overføringer fra en med lav MU til en med høy MU vil alltid øke nyttesummen.

Utilitaristisk velferdsfunksjon

12

Utilitarismen oppfattes likevel som økonomisk egalitær

Maksimum velferd hvis alle har den samme marginale nytte

Hvis MU'ene er forskjellige: La oss si at Kari har MU 4 og Ivar har MU 3.

En enhet inntekt overført fra Ivar til Kari vil minske nyttesummen med 3 enheter,

men øke den med 4

Samlet nytte øker med en enhet.

Overføringer fra en med lav MU til en med høy MU vil alltid øke nyttesummen.

Utilitaristisk velferdsfunksjon

12

Utilitarismen oppfattes likevel som økonomisk egalitær

Maksimum velferd hvis alle har den samme marginale nytte

Hvis MU'ene er forskjellige: La oss si at Kari har MU 4 og Ivar har MU 3.

En enhet inntekt overført fra Ivar til Kari vil minske nyttesummen med 3 enheter,

men øke den med 4

Samlet nytte øker med en enhet.

Overføringer fra en med lav MU til en med høy MU vil alltid øke nyttesummen.

Utilitaristisk fordeling

Siden høy MU hører sammen med lav inntekt, vil overføring fra lav til høy MU ofte, men ikke alltid, bety overføring fra høy til lav inntekt
Lik MU for alle impliserer lik U for alle og lik inntekt for alle:
Hvis men bare hvis alle nyttefunksjonene er identiske
dvs alle mennesker oppnår den samme nytten av en gitt inntekt

Utilitaristisk fordeling

Siden høy MU hører sammen med lav inntekt, vil overføring fra lav til høy MU ofte, men ikke alltid, bety overføring fra høy til lav inntekt
Lik MU for alle impliserer lik U for alle og lik inntekt for alle:
Hvis men bare hvis alle nyttefunksjonene er identiske
dvs alle mennesker oppnår den samme nytten av en gitt inntekt

Utilitaristisk fordeling

Hva hvis nyttefunksjonene er forskjellige?

Da går det mest inntekt til dem Sen kaller effektive nyttemaskiner:
dvs personer som har høy MU

Hvis Ivar har MU 4 og 100 000 kroner

mens Kari har MU 3 og 90 000 kroner

stiger nyttesummen ved overføring fra Kari til Ivar

Utilitaristisk fordeling

Hva hvis nyttefunksjonene er forskjellige?

Da går det mest inntekt til dem Sen kaller effektive nyttemaskiner:
dvs personer som har høy MU

Hvis Ivar har MU 4 og 100 000 kroner

mens Kari har MU 3 og 90 000 kroner

stiger nyttesummen ved overføring fra Kari til Ivar

Utilitaristisk fordeling

Hva hvis nyttefunksjonene er forskjellige?

Da går det mest inntekt til dem Sen kaller effektive nyttemaskiner:

dvs personer som har høy MU

Hvis Ivar har MU 4 og 100 000 kroner

mens Kari har MU 3 og 90 000 kroner

stiger nyttesummen ved overføring fra Kari til Ivar

15

Hvem er effektive nyttemaskiner?"

Jfr JS oppgave 7 p 119:

En person må amputere beinet. Får lavere nyttenivå men høyere marginalnytte?

Effektive nyttemaskiner stiller små krav
er det motsatte av dyre preferanser

15

Hvem er effektive nyttemaskiner?"

Jfr JS oppgave 7 p 119:

En person må amputere beinet. Får lavere nyttenivå men høyere marginalnytte?

Effektive nyttemaskiner stiller små krav
er det motsatte av dyre preferanser

Bergson-Samuelson velferdsfunksjon

16

Abram Bergson generaliserte den utilitaristiske velferdsfunksjonen.

Bergson-Samuelson funksjonen bygger også på de individuelle nyttefunksjonene

og på konsumentsovereniteten

Men har en litt annen form:

Bergson-Samuelson velferdsfunksjon

16

Abram Bergson generaliserte den utilitaristiske velferdsfunksjonen. Bergson-Samuelson funksjonen bygger også på de individuelle nyttefunksjonene og på konsumentsovereniteten

Men har en litt annen form:

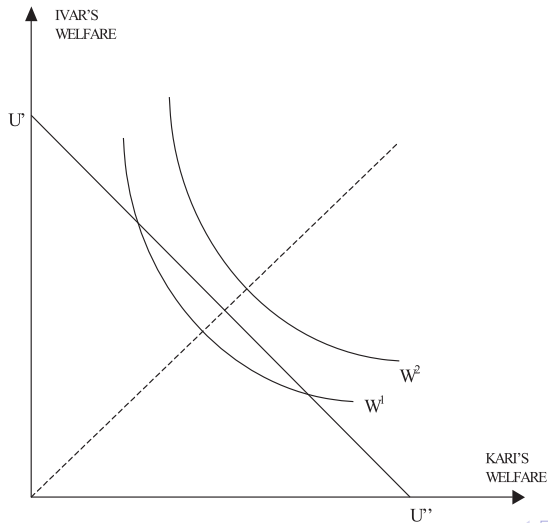
Bergson-Samuelson velferdsfunksjon

16

Abram Bergson generaliserte den utilitaristiske velferdsfunksjonen. Bergson-Samuelson funksjonen bygger også på de individuelle nyttefunksjonene og på konsumentsovereniteten. Men har en litt annen form:

En Bergson-Samuelson velferdsfunksjon

17

Bergson-Samuelson velferdsfunksjon

18

B-S velferdsfunksjoner er

- ▶ Symmetriske (Slik jeg har tegnet den)
- ▶ Oppfyllet Pareto-prinsippet
- ▶ Ulikhetsaverse

Ulikhetsaversjon

19

Ulikhetsaversjon:

En overføring fra en med høy nytte til en med lav nytte
øker samfunnets velferd

Overføring betyr: nyttesummen er konstant.

Ulikhetsaversjon

19

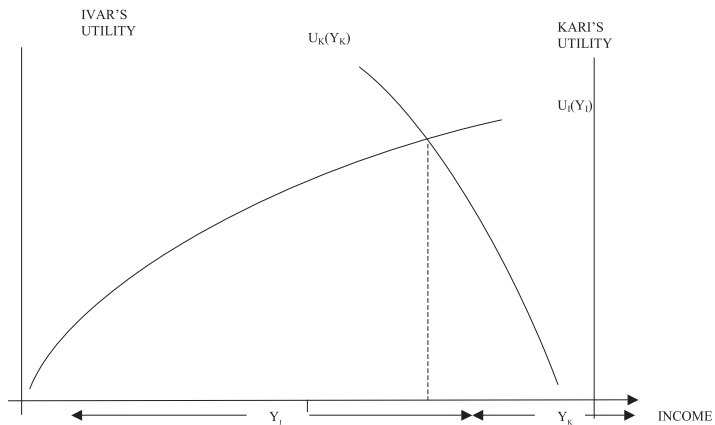
Ulikhetsaversjon:

En overføring fra en med høy nytte til en med lav nytte
øker samfunnets velferd

Overføring betyr: nyttesummen er konstant.

Likhet i velferd

20

Likhet i velferd

21

Resultatet er det motsatte av utilitaristisk:

Mest til den som har dyre preferanser

To grunner til dyre preferanser:

——— Luksusdyr

——— Har særskilte behov pga sykdom eller handicap

Velferdsfunksjonen skiller ikke

Likhet i velferd

21

Resultatet er det motsatte av utilitaristisk:

Mest til den som har dyre preferanser

To grunner til dyre preferanser:

—— Luksusdyr

———— Har særskilte behov pga sykdom eller handicap

Velferdsfunksjonen skiller ikke

Likhet i velferd

21

Resultatet er det motsatte av utilitaristisk:

Mest til den som har dyre preferanser

To grunner til dyre preferanser:

——— Luksusdyr

——— Har særskilte behov pga sykdom eller handicap

Velferdsfunksjonen skiller ikke

Likhet i velferd

21

Resultatet er det motsatte av utilitaristisk:

Mest til den som har dyre preferanser

To grunner til dyre preferanser:

——— Luksusdyr

——— Har særskilte behov pga sykdom eller handicap

Velferdsfunksjonen skiller ikke

Kritikk av velferdismen

22

Kritikken viser blant annet til de resultatene jeg har vist

Velferdsfunksjonen strider mot flere grunnleggende moralske
intuisjoner om rettferdighet

Blant annet at du skal ha lønn som fortjent:

for eksempel i forhold til arbeidsinnsats

Skal alle ha det like godt?

Kritikk av velferdismen

22

Kritikken viser blant annet til de resultatene jeg har vist
Velferdsfunksjonen strider mot flere grunnleggende moralske
intuisjoner om rettferdighet

Blant annet at du skal ha lønn som fortjent:

for eksempel i forhold til arbeidsinnsats

Skal alle ha det like godt?

Kritikk av velferdismen

22

Kritikken viser blant annet til de resultatene jeg har vist
Velferdsfunksjonen strider mot flere grunnleggende moralske
intuisjoner om rettferdighet

Blant annet at du skal ha lønn som fortjent:

for eksempel i forhold til arbeidsinnsats

Skal alle ha det like godt?

Kritikk av velferdismen

22

Kritikken viser blant annet til de resultatene jeg har vist
Velferdsfunksjonen strider mot flere grunnleggende moralske
intuisjoner om rettferdighet

Blant annet at du skal ha lønn som fortjent:
for eksempel i forhold til arbeidsinnsats

Skal alle ha det like godt?

Kritikk av velferdismen

22

Kritikken viser blant annet til de resultatene jeg har vist
Velferdsfunksjonen strider mot flere grunnleggende moralske
intuisjoner om rettferdighet

Blant annet at du skal ha lønn som fortjent:
for eksempel i forhold til arbeidsinnsats

Skal alle ha det like godt?

Rawls

23

John Rawls hevdet IKKE at fordelingen skal ta størst hensyn til den som har lavest nytte

Rawls var motstander av fordeling som tok hensyn til velferd/nytte
Blant annet fordi et liberalt samfunn skulle åpne for flere oppfatninger av det gode
jfr min innledningsforelesning

Rawls

23

John Rawls hevdet IKKE at fordelingen skal ta størst hensyn til den som har lavest nytte

Rawls var motstander av fordeling som tok hensyn til velferd/nytte

Blant annet fordi et liberalt samfunn skulle åpne for flere oppfatninger av det gode

jfr min innledningsforelesning

Rawls

23

John Rawls hevdet IKKE at fordelingen skal ta størst hensyn til den som har lavest nytte

Rawls var motstander av fordeling som tok hensyn til velferd/nytte

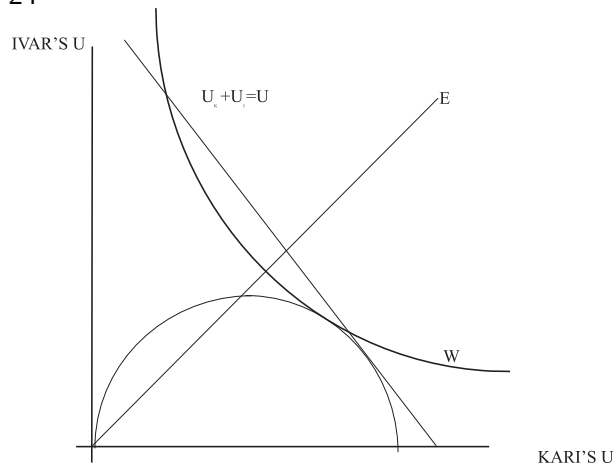
Blant annet fordi et liberalt samfunn skulle åpne for flere

oppfatninger av det gode

jfr min innledningsforelesning

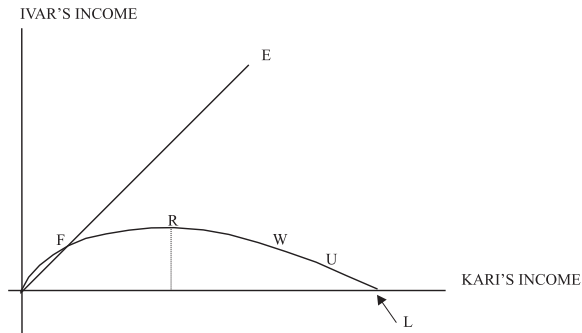
Effektivitet og fordeling: velferd.

24

Effektivitet og fordeling: Rawls

25

Effektivitet og fordeling

Hvorfor avveining?

– dødvektstap ved skattlegging

Jfr likevel the Spirit Level” og forskningsprosjektet ESOP

Effektivitet og fordeling

Hvorfor avveining?

– dødvektstap ved skattlegging

Jfr likevel the Spirit Level” og forskningsprosjektet ESOP

Effektivitet og fordeling

Hvorfor avveining?

– dødvektstap ved skattlegging

Jfr likevel the Spirit Level” og forskningsprosjektet ESOP

Effektivitet og fordeling

Hvorfor avveining?

– dødvektstap ved skattlegging

Jfr likevel the Spirit Level” og forskningsprosjektet ESOP